

Hayvan Sevgisini Öne Çıkaran İki Eser: “Yenilmez” ve “Gamsızın Ölümü”

Muhittin DOĞAN*

Öz

Necati Cumalı ve Reşat Nuri Güntekin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı’na roman, öykü, şiir, oyun ve gezi notları gibi çeşitli alanlarda eserler kazandırmış iki önemli kalemidizdir. Eserlerinde toplumsal faydayı esas alan her iki sanatçı da yazdıkları öyküleriyle toplumumuzun çeşitli yönlerine ayna tutmuşlardır. Öykülerinde mekân olarak daha çok, yaşadığı İzmir yöresini ve çocukluk çağında terk etmek zorunda kaldığı Balkan coğrafyasını işleyen Necati Cumalı, güreşçi bir devenin olayların ana kahramanı olduğu “Yenilmez” adlı öyküsünde mekân olarak İzmir ve çevresini seçer. Yazar, deve güreşlerini canlı bir dille anlatmakla kalmaz; bütün yöre halkının yaşantılarını, eğlencelerini, sevinçlerini ve hüznlerini de akıcı bir üslupla okuyucuya sunar bu öyküsünde. Diğer yazarımız Reşat Nuri Güntekin ise “Gamsızın Ölümü” adlı öyküsünde, anaokulu çocuklarının çok sevdiği bir köpeğin başından geçenleri ele alır. Her zaman minik çocukların yanında olan, onlarla eğlenip oynayan, sevimli ve diğer hemcinslerine hiç benzemeyen bu sokak köpeğinin hayat hikâyesini ve çocukların ona duydukları sevgiyi duygusal bir yaklaşımla kaleme alır.

Bu çalışmada, buldukları çevrelerce çok sevilmiş ama buna rağmen acı bir şekilde insanlar tarafından hayatlarına son verilmiş, ana kahramanları bir deveyle köpek olan ve onlar çevresinde gelişen olayları ele alan bu iki hikâye incelenecek, öyküler ayrı ayrı ele alınıp çözümlendikten sonra karşılaştırmaları yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Necati Cumalı, Reşat Nuri Güntekin, deve güreşleri, Urla, Gamsız, Tülü, olay öykücülüğü, hayvan sevgisi

* Dr. Öğr. Üyesi, Muhittin Doğan, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Elmek: doğan.muhittin@hotmail.com

Two Works Highlighting Animal Lovers: “Yenilmeyen” and “Gamsızın Ölümü”

Abstract

Necati Cumalı and Reşat Nuri Güntekin are two important Turkish authors who penned literary pieces during the Republican period in various fields such as fiction, short story, theatre and travel literature. Both writers made the social benefit a basis of their work and mirrored Turkish society’s diverse aspects through their short stories. Necati Cumalı generally picked the Balkans that he had to leave in his childhood and Izmir as a setting. In his short story titled “Yenilmez”, whose protagonist is a wrestler camel, he picked Izmir and the nearby as a setting. The writer narrates camel wrestling in a vivid style and tells readers the life of locals, their entertainment, happiness, and sadness in a fluent way. The other author Reşat Nuri Güntekin discusses a series of events happened to a dog deeply loved by preschool children in his story called “The Death of Gamsız.” He pens the life of the cute stray dog which always accompanies little kids, play with them and the love felt by children towards it in an emotional style. In this study, we are going to discuss these two stories in which protagonists are a dog and a camel loved in their neighborhoods but murdered by people sorely and the events unfolding around them. The stories will be analyzed separately and a comparison will be made afterward.

Keywords: Necati Cumalı, Reşat Nuri Güntekin, camel wrestling, Urla, Gamsız, Tülü, event story, animal love.

Giriş

Ortak coğrafya ve kaderin paylaşıldığı Şark kültüründe sevinçler, acılar, hüznler, kahramanlıklar, öğütler, ibretler hep halk hikâyeleriyle (*kassalar, menkıbehanlar, kıssahanlar, meddahlar, nakkallar ve ozanların* hünerli anlatımlarıyla)¹ veya onlarla birçok ortak paydası olan mesnevilerle, menkıbelerle, masallarla kuşaktan kuşağa aktarılagelir. Zamanla toplumsal değişimlere paralel olarak hikâye anlatımında ve tekniğinde ciddi değişimler kaçınılmaz olur ve artık gökten üç elmanın düşerek kısmetlerine yürüdüğü anlatıların yerini yeni modern anlatılar alır.

Emin Nihat'la başlayıp, Ahmet Mithat, Sami Paşazade Sezai ve Nabizade Nazımla devam eden öyküdeki değişim süreci, Halit Ziya gibi güçlü bir kalemin -geniş konu yelpazesiyile- öykü alanında eserler vermesiyle yeni bir ruh kazanarak modern öykücülük için önemli bir başlangıç olur². Böylece Halit Ziya'dan sonra gelen öykü yazarları, önlerinde faydalanabilecekleri güçlü bir yazarın bulunmasının kolaylıklarını yaşarlar. Halit Ziya'yı, Osmanlı toplumunun dramatik ve sancılı günlerinde yaşamak zorunda kalan Ömer Seyfettin takip eder. Fazla uzun olmayan ömrünü, üzerlerine çöken kara günlerin etkisiyle perişan halde bulunan halka bir milli şuur, özgüven verebilecek konularda eserler vermeye; *geçiş dönemini, savaşları ve felsefi düşünsel değişimleri*³ işlemeye adanmış yazar, Osmanlıdan Cumhuriyete geçerken zikredilen anlatı geleneği için güçlü bir damar olmayı başarabilir. Cumhuriyet dönemi öykü yazarları da öncülerin açtığı yolda sağlam adımlarla yürümekte fazla zorlanmayarak bu anlatı sanatının edebi neviler içerisinde kendine geniş bir yer edinmesini sağlar.

Öykü bir anlatı sanatıdır ama her anlatının da öykü olamayacağı, üzerinde tartışma götürmez bir gerçektir. Öyküyü oluşturan olayın, kahramanların, olay örgüsü ve hepsinden önemlisi dilin, belirli bir anlayış potası içerisinde bir araya getirilmesiyle öykünün şekillenmeye başlaması gerekir. Başarılı bir öyküde ise

1 Necip Tosun, *Doğu'nun Hikâye Kuramı*, İstanbul 2017, , Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2017, s.57.

2 Necip Tosun, *Modern Öykü Kuramı*, Hece Yayınları, Ankara 2011, s.40.

3 Ercan Yıldırım, *Modern Türk'ün Hikâyesi, Türk Modernleşmesi Bağlamında Türk Hikâyesi*, Elips Kitap, Ankara 2011, s. 44.

dilin yeri, diğer bütün öykü unsurlarından; hatta olaydan daha önde ve önemdedir. Bütün kalem ustalarının en önemli malzemesi olan dili, öykücü, istediği gibi değil; öykü sanatının gerektirdiği, ihtiyaç duyduğu kurallara uygun olarak kullanmak durumundadır. Önüne serilen kelime dünyasından, sadece eserlerine seçtikleri kelimeler değil; seçmedikleri de bir yazarın büyüklüğünü gösteren önemli işaretlerdendir. Öykü anlatımında yerinde kullanılmayan, onun anlamına bir değer katmayan her sözcük, değersiz bir yama gibi sırtıtmaktan kendisini kurtaramaz⁴. Hayatın bütününden küçük bir parçayı alarak yoğunlaştırılmış bir tarzda okuyucusuna sunmak zorunda kalan öykü anlatıcısının, bu görevini başarı ile yerine getirebilmek için hem zamanı çok iyi kullanmak zorunda olduğunun hem de sözcük iktisadının kaçınılmaz bir gerçek olduğunun bilincinde olması elzemdir.

Olaya dayalı öykülerde yazar, anlatacakları olaylarda ve öykünün kuruluşunda, derin felsefi konulara girmeden, olay akışını en vurucu ve etkili bir tarzda vermeyi yeğler. Öykünün içeriği-teması bu tarz öykülerde her zaman yapıdan daha önde gelir. Onun anlatısını destekleyen güçlü malzeme-kaynak şüphesiz gözlemleri ve yaşam boyu kazandığı tanıklıklarıdır. Bunları da ortaya koyarken dili, en doğal, halkın içinde yaşayan haliyle kullanmaya özen gösterir. Okuyucu, bu tarz öykülerde, yazarın kurmaca sahnesinde yer almak için toplumun her kesiminden fırlayıp gelmiş, çatık kaşlı-sevimsiz kahramanlarla ve toplumsal gerçeklerle yüz yüze olacağı kanısındadır. Ancak bu gerçekler, genelde hayatın; nahoş, olumsuz yönlerine ayna tutularak oluşturulmaya çalışılan, daha çok, hayatta keşke yaşanmasa, keşke hiç karşı karşıya kalınmasa denilebilecek gerçekleridir. Böylece tersten gidilerek doğruların gösterilip kabullenilmesi amaçlanır, bu tür anlatımı benimseyen yazarlarca. Bundandır ki okur, Maupassant tarzı diye adlandırılan olay öykülerinde mutlu sonlara fazla hazırlayamaz kendisini⁵. Okuyucuyu sarsmak, şaşırtmak için sürpriz sonuçlar aranır, sıradanlık değil; sıra dışılık daha değerlidir bu tarz öykülerde⁶. Olaylar okuyucunun istediği şekilde sonuçlanmak yerine; genellikle onun sonuca itiraz edeceği, bu böyle olmamalıydı, diyeceği tarzda biterek acıyla harmanlanmış bir tat bırakır okurun dimağında.

4 Ömer Lekeşiz, *Öykü Menzilleri I*, Şule Yayınları, İstanbul 2017, s.19-21

5 Hilmi Uçan, “Modern Türk Öyküsünde Maupassant ve Çehov Uzantısı Ya da bir Genellemenin Kırılmalılığı”, *Hece*, Öykü Özel Sayısı, Ankara 2005, s. 162-163.

6 Necip Tosun, *age*, s. 19.

Bu çalışmada, olaya dayalı öykü türünde yazılmış ve onun genel özelliklerini üzerinde taşıyan iki öykü incelenecektir. Bu öykülerin ele alınıp birlikte incelenmesindeki amaç; onlarda dikkate değer ortak özelliklerin olmasındır. Her iki öykünün de ana kahramanı, vreleri tarafından çok sevilen hayvanlardır (*deve ile köpek*). Bu iki kahraman sadece çok seilmekle kalmazlar; hiçbir hayvana nasıp olmayacak derecede de özel misyonları vardır, onları sevenlerin gözlerinde. Yalnız her iki hayvanın da bilinmeyen düşmanları hep vrelerindedir ve öykülerin sonunda karanlık, görülmeyen bir el, onların hayatlarını feci Şekilde sonlandırır.

Necati Cumalı ve “Yenilmeyen”

Türk Edebiyatında, daha çok mer Seyfettin’in açtığı yolla kendisini belirginleştirmiş olan olaya dayalı öykü türü veya Maupassant tarzı Őeklinde adlandırılan öykü, zaman içerisinde hayli başarılı sanatçıların elinde geniş kitleler tarafından zevkle okunacağı bir alan bulmakta hiç de zorlanmaz. Bu tür ykclğe geniş katkıları ile dikkat çeken -mer Lekesiz’e göre ykclğmzn bir yükseliş-olgunlaşma evresi olan nc dönemde yer alan ve “*kk hayatlardan yoğun öyküler üreten?*”- önemli kalemlerden biri de Şüphesiz Necati Cumalı’dır. Doğum yeri Balkan coğrafyasından, Osmanlının kopuşuyla birlikte birçok Müslüman-Türk’n ortak kaderini yaşayarak ocuk yaşta ayrılır ve İzmir-Urla’da hayatına devam eder, yazar. Artık bu topraklar, onun ömrünün büyük bir bölümünün geçeceği coğrafi meknlar olur. retken bir sanatkr olan Necati Cumalı, Şiir, roman, öykü, oyun gibi edebiyatın birçok alanında eserler kaleme alır, ödüller kazanır. yk ve romanlarının beslendiği temel kaynak Balkanlar ve daha çok da İzmir ve vresidir. Yazar, duru, akıcı Türkçesiyle sadece yaşamış olduğu İzmir ve vresini değil; kk yaşta kopup geldiği ve anılarının bir köşesinde hep canlı taşıdığı Balkan coğrafyalarının güzelliklerini, tabiat manzaralarını, insan karakterlerini, toplumsal çatışmaları, insan- tabiat ilişkilerini, aşkları, dramları, Őairlięinin de etkisiyle Őiirsel bir dille okuyucularının önüne serer.

İnsanı yaşadığı vreden, doğadan farklı düşünmeyen yazar, kasaba hayatlarını eserlerinde daha çok işleyerek adeta orayı, köye kapanan ve Őehre açılan bir dönüm noktası olarak grr⁸. Toplumcu-gerçekçi bir anlayışla kaleme

7 Ömer Lekesiz, “ykclğmzde Dönemler”, *Hece*, Türk ykclğ zel Sayısı, Ankara 2005, s.18-26
8Ali İhsan Kolcu, *Cumhuriyet Edebiyatı* 2, Salkımsöğüt, Konya 2017, s. 222

aldığı anlatılarında, egemen güçler tarafından haksızlığa uğrayan kahramanların bu haksızlığa başkaldırıları ve onurlu mücadeleleri ayrıntılı bir şekilde işlenir. Onun eserlerinde dikkatleri çeken bir önemli özellik de cinselliğin-erotizmin geniş yer kaplamasıdır. Ancak yazar, bunu insan doğasının bir gerçeği olarak kabul ederek bayağılığa düşmeden vermeye çalışır.

“Yenilmeyen” öyküsü Necati Cumalı’nın *Susuz Yaz* adlı İzmir çevresindeki yerli hayatı, toprak çekişmelerini, su davalarını, öçleri, cinayetleri, kıskançlıkları ele alıp somutlaştırdığı, on bir hikâyesinden üçüncüsüdür. Diğer öykülerinden farklı olarak bu hikâyenin kahramanı “Tülü” adlı bir devedir. Roman ve öyküde yazarlar, kahramanlarını isimlendirirken çoğu zaman kahramanlara uygun buldukları isimler de onların yardımcıları olabilir, olayların açıklanmasında, geliştirilmesinde ve okuyucunun belleğinde derin izler bırakmasında. Bazen sayfalar dolusu kelimelerle anlatılabilecek bir kavram, görüş veya olay, kahramanların isimlerinden kaynaklanan bir çağrışımla daha kestirme, daha etkili ve daha derli toplu anlatılabilir.⁹ Necati Cumalı da öyküsünün ana karakterine, Ege Bölgesinde “uzun tüylü, güreşçi erkek deve” anlamına gelen Tülü ismini vererek öyküsünün başlangıcında sanki olay örgüsünün nasıl gelişeceğini bize haber veriyor gibidir. Bütün olaylar bu devenin yaptığı güreşler çevresinde gelişir ve devenin ürpertici bir yabanlık içerisinde öldürülmesiyle de öykü son bulur.

Çevrenin, zamanın, olayların ve kahramanların, okuyucunun zihninde en net bir şekilde canlanmasını sağlayan tasvir, anlatı sanatlarında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple sıfatlarla ve zarflarla örülmüş olan tasvir cümlelerinde; seçilen kelimelerin özelliklerinden yazarın olayın geçtiği çevreye, halka ve olay kahramanına hangi duygularla yaklaşmaya çalıştığı okunabilir. Dikkatli okuyucu her zaman bu seçilen kelimelerin rehberliğinde, yazarın kahramanları ve çevre hakkında müspet veya menfi duygular içerisinde olup olmadığını rahatlıkla gözlemleyebilir¹⁰. Bütün olay öykülerinde olduğu gibi “Yenilmeyen” öyküsüne de tasvir cümlelerinin açtığı geniş ve renkli pencereden girilir, bu pencereden girerken ömrünün geçtiği yöreleri, öykü kahramanını, tanıtmaktan zevk alan bir anlatıcıyla karşı karşıya olduğu hissi, okurda hemen uyanır.

9 Murat Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, YKY, İstanbul 1994, s.31-33

10 Sağlık Şaban, “Kurmaca Âlemin Kurmaca Sözcülerinden Romanda Zaman-Mekân-Tasvir” *Hece*, Türk Romanı Özel Sayısı, Ankara 2010, s.143-156

Roman ve öykülerin anlatımında, önemli konulardan birisi de yazarın eserini kaleme alırken hangi bakış açısını tercih edeceğidir. Bu davranış sıradan bir tercih olamayacağı için bundan sonra olayların seyri, kahramanlar ve çevre ona göre şekillenerek okuyucunun karşısına çıkmak zorunda kalacaktır. İncelenen öyküde yazar, kendisine, olayları, çevreyi ve kahramanları en geniş yetkiyle ele alıp işleyeceği “*Hâkim Bakış Açısını*”¹¹ seçiyor. Böylece geniş yetkilerle donatılan anlatıcı figür, adeta her şeyin tek hâkimi gibi çevresindeki bütün olay ve oluşumlardan haberdardır, görür, sezer, gerektiğinde geçmişten haberler de verir, geleceğe ait imalarda da bulunabilir¹²; kısacası zikredilen kurmaca dünyanın gücüne erişilemez tek hâkimidir. Ele alınan öykü de baştan sona kadar işaret edilen bakış açısının güzel bir örneğidir

Yazar, geçmiş zamanda olup bitmiş bir hikâyeyi okuyucuya sunarken üç önemli figürün o dönem kasaba eşrafının hafızasında hep canlı kaldığını belirtir: *Görkemli duruşuyla Tülü, ulu çınar ve mermer bir anıt.*

Kasabanın her tarafında, özellikle esnafın dükkânlarının en göze batan köşelerinde Tülü’nün ya güreş meydanlarındaki veya çınarın altındaki -henüz renklenmemiş- bir resmi yer almaktadır, ta ki zamanın yıpratıcı, eskitici eli oralara değene kadar. Zaman içerisinde değişen nesille beraber Tülü’nün solgun resimleri yavaş yavaş yerini futbol takımlarının posterlerine bırakmaya başlar.

Cumalı’nın, öykünün giriş bölümünde, kasabanın üç önemli figürü hakkında detaylı bilgiler, canlı betimlemelerle okuyucusunu, bu yeni kurmaca dünyanın içerisine çekmedeki ustalığı azımsanacak gibi değil; renkli tasvirlerle oluşan bu cümleler okuyucuyu hemen sarıp sarmalar. Kasabanın ortasında yaşını kimsenin bilmediği, geçmişin izleriyle ve ağırlığıyla dolu, yaşayıp göçenlerin eski tanığı koca çınar, yöre halkı için kutsal değeri olan bir anıttır. Yılın büyük bir bölümünde yemyeşil kalan bu heybet abidesi, dal ve yapraklarını yaşayanların üzerine o kadar cömertçe germiştir ki! Sadece yazın uzun ve sıcak günlerinde değil, kışın soğuk, fırtınalı günlerinde de bir koruyucu; kasabanın insanlarına, hayvanlarına -hatta ortasında oluşan oyuk sayesinde- kasabanın delisi için bile kutsal bir ev sahibidir:

11 Ali İhsan Kolcu, *Öykü Sanatı*, Salkımsöğüt Yayınevi, Konya, 2006, s. 22.

12 Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I, Romanın Unsurları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, Nisan, 2017, S. 57-58

“Bir anıttı ağaç da. Ölümlülerin dikemeyeceği, dikilme süresi gelen geçen kuşakların ömürlerini aşan ulu bir anıt. Yukarılarında, budandıkça yinelenen, saydam kabuklarıyla körpe derilerinin altında kan dolaşımı görünen, çocuk kollarını andıran genç sürüngenleri; ortalara yakın, yüzyılların dövmelelerini taşıyan ana dalları; aşağılara indikçe kararan, nasırlı bir kabuk bağlayan yaşlı gövdesi, irili ufaklı sayısız urlarıyla geçmişle gelecek arasında yükseliyordu. Dört levent kişi el ele verseler ancak kuşatabilirlerdi gövdesini. Gövdesi zamanla içten çürümüş oyulmuştu. Bütün kasabalıların acıdığı, kimsesiz yarı deli bir adam yerleşmiş, konut edinmişti oyuğunu. Orada yatar kalkar, geceden geceye içeriye kedi köpek girmesin diye bir çulla örterdi oyuğun ağzını¹³.”

Çınarın iri, heybetli görüntüsünün yanında dingin bir sessizlikle duran, dört yanı çeşmelerle süslenmiş beyaz mermerler içerisindeki anıt, Kurtuluş Savaşının unutulmayan fırtınalı günlerinin izlerini taşımaktadır. Yakılıp yıkılan evler, asırlardır dostça yaşayan insanların düşmanlıkları; evinden, yurdundan, yuvasından olan insanların çaresiz feryatları gizlidir onun beyaz mermerlerinde sanki bakıldıkça o acı günleri hatırlatan.

Meydanda, bu küçük kasabaya bir kimlik kazandıran ulu çınar ve zafer anıtının tanıtımından sonra, bütün heybetiyle canlılığıyla kasabalıların gönlündeki eşsiz gücün ete kemiğe bürünmüş timsali olarak *Tülü* çıkar okuyucunun karşısına. Güreşlerin olmadığı veya ara verildiği zamanlarda *Tülü*'nün yeri meydandaki anıt ve çınarın yanındır. Burada görülmeye değer heybetiyle salınırken, kadın erkek, çoluk çocuk gelip geçen herkesin dikkati hep onun üzerinde olur. Sanki bu ilgiden oldukça memnunmuş gibi gözükken kahraman, etrafına toplanana kalabalığı memnun edebilmek için iri cüssesiyle dikilir, develere has bir şekilde ağzını köpürterek, onların gözünde gücün, kuvvetin bir timsali olurdu. Orta boy haritalarda bile gözükmeyen, dünyadaki birçok kişinin haberi dahi olmayan bu küçük beldeleri, *Tülü*'nün kazandığı zaferler sayesinde varlığını duyurabilir, kasabalı sıradan bir deve yerine koymaktan çok uzak düşüncelerle ona hayran hayran bakmaktan kendilerini çoğu zaman alamazlardı. Ona manevi bir güç yükleyerek onu kutsallaştırır, Onun sayesinde hayatları renklenir, bu küçük kasabaya sıkışmış tekdüze, heyecansız hayatlarına yeni

¹³ Necati Cumalı, *Susuz Yaz*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2017, İstanbul, s. 125.

bir heyecan gelirdi. Güçsüzlüklerini, zayıflıklarını, dertlerini unutarak yenilmezliklerine bolca şahit oldukları bu esrarlı güce, sığınabilecekleri kutsal bir korunak-liman gözüyle bakarlardı:

“.... yansımasını Tülü'nün gözlerinde gören her erkek, her kadın, her çocuk mutlulukla ürperir; kutsanmış duyardı kendini. Bilinmezlikler, çözümlenemedikleri sorunlar, karışık önseziler sarardı iç dünyalarını. Bir gize yaklaşıyor, eller gibi olurlardı. Varlıklarının derinliklerinde yer eden bulanık korkulara karşı bir sığınakta sınırları kendilerini. Yaşayışlarının niçinini, nedenini hiçbir zaman tam anlayamadıkları, açıklığa kavuşturamadıkları akışı önünde, tutunabilecekleri sağlam bir dal, koruyucu bir gücü karşısındaki. Taşkın suların akıntısına kapılmış kırık dal parçaları gibi gelip geçtikleri bu dünyada, suların sürüklemeyeceği bir kaya gibi görüyorlardı onu.....”¹⁴

Necati Cumalı'nın, olaya dayalı öykülerin giriş bölümlerinde olduğu gibi, olayın geçtiği bu Ege kasabasını, kaleminin bütün sıcaklığı ve ‘şiiresel söylemi ile de renklendirerek’¹⁵ hoş bir panoramaya büründürme gayretleri dikkatlerden kaçmaz; mahalle esnafıyla, kadınıyla, kızıyla, öğrencisiyle, öğretmeniyile, sokağıyla, camisiyle okuluyla tanışma faslındadır adeta. Bu faslın en görkemli yerinde, gücünden hiç şüphe edilmeyen öykünün başkahramanı vardır. Artık onun güreşler için yolculuğa çıkma zamanı gelmiştir ama gitmeden önce bir geleneği de yerine getirmek zorundadır: Başarılarına bel bağlayan, dualarını ondan hiçbir zaman esirgemeyen mahalleliyle vedalaşmak... Bu veda işi de öyle sıradan bir veda olmak yerine, kahramanın şanına, şöhretine yakışır bir tarzda olmalıdır. Kendi gücünden emin olan eksen karakter, sokak sokak salına salına dolaşarak hanımlardan, genç kızlardan hediyelerini alır ve bu renkli hediyelerin içerisinde, pek hoş bir görüntüye bürünerek kasabadan yeni başarı hikâyeleri yazmak için ayrılır. Geride kalanların kulakları ise hep, süsleyerek ve dualarla uğurladıkları kahramanlarından gelecek güzel haberlerdedir.

Öykünün, kasabanın ve kahramanının geniş tasvirlerle tanıtıldığı giriş bölümünün ardından, bol ödüllerin, kazanılan zaferlerin yer aldığı ve bu başarıları sanki kendileri kazanmış gibi mutlu olan, eğlenen kasabalıların renkli,

14 Necati Cumalı, *age*. s.127-127

15 Ömer Leksiz, *Öykü Menzilleri I*, Şule Yayınları, İstanbul 2017, s.62

çoşkulu dünyalarının bulunduğu, gelişme bölümüne girilir. Yazar, iyi bildiği bu bölgeleri, halkın yaşantılarını, sevinçlerini, sosyal yapılarını hiç zorlanmadan akıcı bir üslupla şölen havası içinde gün yüzüne çıkarır. *Tülü*’nün her zafereinden sonra ona, ev hanımlarının, kasabalarının ileri gelenlerinin verdiği, her ilmeğinde bir emeğin, bir duygunun saklı olduğu, el işi örmeler gibi, dokuma halılar gibi renkli bir dildir bu. Böylece anlatıyı, kendi coğrafyasından, insanının sıcaklığından, kültür ikliminden besleyerek de sağlam bir zemin üzerine oturtmuş olur:

“Kendi insan, coğrafya ve kültür ikliminden beslenmeyen bir edebiyat düşünülebilir mi? Kendi ‘insanın sıcaklığını’ taşımayan; kendi insanı, kültürü, tarihi, taşı ve toprağı ile ‘ısı alış verişine girmeden’ yazılan öykü, yıllar sonra da olsa geri dönüp ardına bakmak, o sıcaklığa, o tarihsel ve kültürel soluğa ihtiyaç duymak zorunda kalacaktır. Kaldı da¹⁶.”

Deve güreşleri, kendi dünyalarında sakince yaşayan yöre halkının en büyük eğlencesidir. Bütün kasabalı, işini gücünü bırakarak kamyonlarla otobüslerle bağrılarından çıkan kahramanı desteklemek için onun güreş yapacağı kasabalara akın ederek desteklerini hiç esirgemez. Kendi yörelerinin develerinin kazandığı her zafer, onlar için tarifi imkânsız bir mutluluktur; kaybedilen güreşler ise bir o kadar acı düşürmektedir, o her şeyden uzak, kendi hallerinde yaşayan bu küçük kasaba insanının yüreğine. *Tülü* tarafından kazanılan zaferler, özellikle erkeklerin ayrı bir gurur kaynağı olur. Sanki kendileri büyük bir zafer kazanmış gibi sevinçle yürümekte ve evlerine, tıpkı *Tülü*’nün kazandığı zaferlerden sonra süsler içerisinde gururla bezenmiş bir zaferle dönmesi gibi dönmektedirler, eşlerinin çocuklarının yanına. İzmir’in bu küçük kasabasını (Urla) dış dünyadan pek tanıyan yok iken *Tülü* sayesinde, onların adı da her tarafa yayılır ve duyulan her yengi haberinden sonra bütün kasabayı bir bayram havası kaplar, eğlenceler gecelere kadar uzar. Özellikle kendilerine her zaman rakip gördükleri en yakın komşuları Seferihisarlıların develerini kahramanlarının yendiğini duymaları, ayrı bir mutluluk kaynağı olurdu. Çünkü uzunca yıllar kasabalarında böyle güçlü deve çıkararak onların develerini yenememişti.

Cumhuriyet kurulduktan sonra o yörelerde kendisini hissettiren toplumsal değişimlerin de işaretlerine rastlanır, Necati Cumalı’nın öykülerinde.

16 Hüseyin Su, “Öykümüzün Hikâyesi”, *Hece*, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Ankara 2000, s.7.

Kaçınılmaz olan makineleşme, teknolojik gelişmeler ister istemez halkları da değişime zorlamakta, artık taşımacılık hayvanlarla yapılmak yerine; motorlu taşıyıcıların eline geçmektedir. Yeni yeni yapılan geniş yollar sayesinde motorlu taşıtlar daha işlevsel hale gelmekte, deve gibi hayvanlarla taşımacılık yaparak geçimlerini sağlamaya çalışan insanları ise zor günler beklemektedir:

“... Değişen bir şeyler vardı kasabanın yaşamında. Eskiden tek atlı arabaların kamyonetlerin geçemediği köy yolları bir bir yapılıyordu. Dağ eteklerindeki zeytinliklerden, buğday tütün tarlalarından, bağlardan ürünler arabalar, kamyonlarla çekiliyordu çok yerlerde. Develere düşen iş azalıyordu. Elini çabuk tutanlar, develerini daha iç bölgelere götürüp satıyorlar, ya mahalle arasında, küçük bir bakkal dükkânı açıyorlar ya da güçleri yeterse bir kamyon ya da otobüs çıkarıyor, taşımacılık yapıyorlardı yine.”¹⁷

Hayattaki bütün başarıların düşmanlarını da etrafına çağırıldığı gibi Tülü'nün dilden dile dolaşan destansı kahramanlıkları -özellikle de develerini acımasız gücüyle eze eze yendikleri insanların gittikçe artan hırsları- onu sessizce, pek de iç açıcı olmayan bir sona doğru sürüklemektedir. Özellikle Seferihisar'dan Ulaşlı'nın yenilmez kabul edilen birinci devesinden sonra ikinci devesini de yıllar sonra mağlup etmesi, ona karşı hem deve sahibinden hem de Seferihisarlılar tarafından yükselen kını; Uralıların sevinç ve mutluluklarının aksi yönünde kat kat arttırır. Devesinin yenilgisinden sonra Ulaşlı'nın (yenilen devenin sahibi) yenilgiyi kabullenemeyerek renkten renge girmesi ve yüzünün aldığı şekiller sanki daha sonra Tülü'nün başına geleceklerin bir ön habercisi gibidir. “Hakemler dönmüş Ulaşlıya bakıyorlardı. Adamın yüzünde kan donmuştu. Dudakları morarmış kalmış, kımldamıyordu. Tek söz etmiyordu. Neden sonra pes etmem!.. Ölsün daha iyi! Dediği duyuldu.” gibi kurgular, ayrıntılar, öykünün yapısında oldukça önemli görevler üstlenir. Okuyucunun aklına devesinin yenilmesine bu derece öfkelen bir kişinin, zaman içerisinde buna nasıl bir karşılık vereceği sorusunun gelmemesi imkânsız gibidir ve öykünün sonunda merak ettiği bu sorunun cevabını da bulacaktır.

Yenilmez'in gelişme bölümü erişilmesi zor başarıların ardından kasabaların renkli sevinç gösterileri ve kahramanın yuvasına, davul zurna eşliğinde, gururla dönmesiyle sonlanır.

17 Cumalı, age., s. 149-150

“... Tülü, iki yanında oğullanarak koşuşan çocuklar, gençler arasında, kasabaya, damına, mayalarına dönüşün verdiği sevinçle hızlanan adımlarla ikinci yokuşu döner, görünürdü. Alkışlar uğultular yükselirdi bekleyenlerden. Sağında solunda yürüyenler, hamutuna serili seccadeleri, halıları sayarlardı. Hep birlikte Cumhuriyet Alanı’na girilirdi böyle. Alanda durulurdu. Oyun havaları vurmaya başlardı davul zurna. Ustaları Tülü’nün önünde harmandalı, kordon zeybeği oynarlardı yere diz vura vura. Yine hep birlikte, Tülü’nün önu sıra halaylar çekerek, zeybek oynayarak, ana caddenin sonuna kadar gidilir, dönülürdü. O gün o gece bayram ederdi bütün kasaba...¹⁸”

Olaya dayalı öykülerde olduğu gibi “*serim-düğüm-çözüm*” üçlemesine göre yazılmış bu öykünün son bölümünde, meydanlarda hiçbir rakibi tarafından yenilemeyen kahramanın, acımasız, karanlık bir el tarafından, bir daha hiçbir karşılaşmaya çıkamayacak şekilde nasıl yenildiğine şahit oluruz.

Gecenin bir vaktinde, duman ve bağışmalar içerisinde uyanan ev halkı, her taraflarını alevlerin sardığını görerek çırpınırken ahırın olduğu yerden Tülü’nün acı acı feryatları duyulur. Bütün komşuların ellerinde fenerlerle yardıma koşması da engel olamaz istenmeyen sonuçla yüz yüze kalmaya. Yangını söndürüp Tülü’nün bulunduğu köşeye ulaştıklarında artık her şey için geç kalınmıştır. Karşılarında, onun bulunduğu köşede; o koca gövde yerine, yanmış, kavrulmuş, kömürleşmiş gübre yığını gibi bir karanlık durmaktadır artık. Bir de düşmanları tarafından yakıldığının kesin bir delili olarak etrafa yayılan gaz kokusu...

Yazarın, yangının çıktığı geceyi anlatırken hikâyesinin diğer çoğu sayfalarında yaptığı gibi uzun, sıfatlarla yüklü cümleler yerine; o gecenin kargaşasını, hareketliliğini anlatabilmek için daha kısa ve fillerle yoğunlaştırılmış cümleleri tercih ettiği de dikkatlerden kaçmaz:

“*Avluda gördüklerini ömür boyunca unutmuyacaktı. Tülü’nün ahır, kapısı penceresi ile alev almış yanıyordu, ahırdan dışarı yoğun duman bulutları vuruyordu. İçerdeki ot balyaları, samanlar tutuşmuş olmalıydılar. Tülü yanıyordu. Can acısıyla böğürüyordu.*

Babası annesi yetişmişler. Anası ileniyor, dövünüyordu. Ne zaman olduğunu anlamadan komşular doluşmuşlardı avluya. Ne kadar çabuk oluyordu her şey¹⁹.

Günlerce kasabalı bu olayı kimin yaptığını konuşur, çeşitli görüşler, akıl yürütmeler ortaya atılır; lakin hiçbirinde görüş birliğine varılamaz ve gerçek failin kim olduğu karanlık bir bilinmeyen olarak kalırken, yazar üzeri örtülü sorularla anlatısını sonlandırır:

“Kim olabilir yangını çıkaranlar? Hasan’a soruyorlardı sık sık, Hasan da oğlu da düşünüyorlar düşünüyorlar, geçmişte olupbitenleri, yarıda kalan ağız dalaşlarını, çekilen bıçakları bir bir anıyorlar, duruyorlardı her söyleyen sözün üstünde. Hiçbirinde yangına kadar varamıyordu kuşkuları. Soranlara, bilemiyorum kim olduğunu, diyordu Hasan. Daha da üsteleyenlere, bütün bildiğim Tülü’yü yenedediler; azraili çıkardılar karşısına diyor, susuyordu²⁰.”

Çoğu kurmaca anlatıda yazar, her şeyi söyleyerek okuyucunun da kendi kültürüne, dünya algısına göre bırakılan boşlukları doldurmasını, onunla işbirliği içerisine girmesini bekleyebilir²¹. Böylece alıcısına at koşturacağı geniş bir alan açar ve tek bir kişinin dar muhayyile dünyasından kurtulan anlatı, geniş bir özgürlük deniziyle yüz yüze bırakmış olur, tembelleşmek istemeyen sessiz okuyucusunu. Necati Cumalı da öyküsünün sonunda Tülü’yü kimin yaktığını açıkça belirtmeyerek kafalarda soru işaretleri bırakır. Böylece yalnız olarak sürdürmek zorunda olunan okuma serüveninde, zihni açık okuyucu, anlatı ormanından çıkmamış olur ve yeniden dolaşmaya başlar zihni olayın sonucu ile ilgili sorularla meşgul olduğu halde.

Reşat Nuri ve “Gamsızın Ölümü”

Bu çalışmada incelenecek ikinci öykü, Reşat Nuri Güntekin’in olay öyküsünün karakteristik özelliklerini bütünüyle yansıtan “Gamsızın Ölümü” adlı eseridir. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatın içerisinde, kaleme aldđı roman, hikâye, tiyatro, gezi yazısı gibi edebi türlerle oldukça önemli bir yere sahip olan yazar, özellikle romanlarıyla erişilmesi güç bir okuyucu kitlesine ulaşır. Cumhuriyetle birlikte Anadolu’ya yöneliş edebiyatımızın temsilcilerinden olan

19 Cumalı, *age.*, s.152

20 Cumalı, *age.*, s.154

21 Umberto Eco, *Anlatı Ormanında Altı Gezinti*, çev. Kemal Atakay, Can Yayınları, İstanbul 2017, s. 13-18

Reşat Nuri, hemen hemen bütün eserlerinde toplumsal faydayı ön planda tutar, bu sebeple dili oldukça sade, doğal, kelime kadrosu ise bir o derece zengindir²². Memlekete bir bütün olarak bakan yazar, İstanbul’da bulunan ve uzaktan Anadolu’nun edebiyatını yapan birçok yazarın aksine, görev icabı karış karış gezdiği yörelerin yaşamını, coğrafyasını, insanlarını gerçekçi bir gözlemlerle gün yüzüne çıkarmaya çalışır ve bu amacında da oldukça başarılı olduğu dikkatlerden kaçmaz. Genç Cumhuriyetin kalkınmasının her şeyden önce eğitimle gerçekleşeceğine inanan sanatçı, eserlerinde idealist öğretmen tiplerine geniş yerler açarak, Milli Edebiyat’ın temel hedeflerinin başında gelen “mektepten memlekete” idealine de önemli katkılarıyla bu anlayışın da uzağında olmadığını ispatlamıştır²³.

“Gamsızın Ölümü” adlı öyküde, küçük mektep çocukları tarafından çok sevilen bir sokak köpeğinin dramatik öyküsü anlatılır. Öykünün girişi alışlagelmiş bir şekilde tasvirle başlar. Mektepteki herkes telaşlıdır çünkü talebe bayramı olduğundan öğrencilerin tamamı mesire yerlerine geziye götürülme sevinci içerisinde. En fazla sevenler ise şüphesiz ana mektebinin minikleridir, bütün hazırlıklarını heyecan içerisinde yapan bu miniklerin rengârenk görüntüleri geziye ayrı bir güzellik katmaktadır:

“Hazırlık dehşetti. Bahçe, renk renk elbiselerle canlı çiçek tarlasına dönmüştü. Erkek çocuklar, yeni potinlerini siliyorlar, kızlar birbirlerinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağlıyorlar, düğmelerini ilikliyordular. Altı yaşında bir kız, taş merdivenin basamağına oturmuş, dört yaşında bir öksüz, arkadaşının söküük gömleğini dikmeye çalışıyordu”²⁴.

Bir sıra ve nizam içerisinde yola koyulan miniklerin eğlenceleri, doğal olarak abilerinin, ablalarının gittikleri yerlerin aksine daha yakın mekânlardadır. Muallimleri başlarında şarkılar, marşlar söyleyerek evlerin arasından ilerleyen bu grubun öncülüğünü ise çocukların birçok eğlencelerinde yanı başlarında olan Gamsız üstlenir. Öykünün bundan sonraki bölümlerinde çocuklardan daha ziyade Gamsız’ın üzerinde durulduğu görülür. Kısa bir şekilde dış görünüşünün betimlendiği cümlelerden, onun “sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeği” olduğu

22 İsmail Çeşitli, *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçağ 2007, s358-359

23 Ali İhsan Kolcu, *Milli Edebiyat 2*, Salkımsöğüt Yayınevi, Konya 2016, s. 229-230

24 Reşat Nuri Güntekin, *Leyla ile Mecnun*, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1928, s. 47.

anlaşılır. Yazar için onun görüntüsünden ziyade başından geçenler ve minik öğrencilerle kurduğu dostluk bağı daha önemlidir.

Gamsız bir hayvandan ziyade insan gibi dşünölerek insana özgü sıfatlarla okuyucuya tanıtılmaya çalışılır: “*vefakâr, serseri, kalander-meşreb, gözü açık, mahzun bir vefa ile bakan, mağrur, mütevekkil...*”. Bu kavramlarla nitelendirilen Gamsız diğer köpeklere hiç benzemeyen, kendisine has özellikleri olan bir hayvandır. Özellikle dört yavrusu birden zehirlenip öldürüldükten sonra bir insan gibi onların matemiyile yaşamaya gönüllü mahkm olur, bir an önce ölmeyi bekleyen bir hal üzere yaşamını sürdürür. Bir insan gibi iine kapanarak sessiz bir köşede günlerini geçirmeyi tercih eden Gamsız, sanki dört yavrusunu kaybetmenin oluşturduğu boşluğu gidermek için sadece ana sınıfı çocuklarıyla ilgilenir, onları mutlu etmeye çalışır. Onları mutlu ederken bu küçüklerin dünyasında kendisini daha bir güvende ve mesut hisseder; çünkü küçüklerin dünyasında, büyüklerin dünyasında bolca karşılaşılan başkalarına zarar vermek gibi hayatı yaşanmaz, çekilmez yapan bir olgunun yeri yoktur. Yazar burada çocukça bir saflık içerisinde büyüklerin kirlenmiş dünyalarına bir gönderme yapmaktan ve o dünyayı sorgulamaktan kendisini alamaz:

“Çocuklara büyüklerden *fazla emniyet ettiği, onlardan esaslı bir zarar gelmeyeceğini bildiği için miydi, yoksa onların da –kendi ölmüş küçükleri gibimasum ve müdafaasız mahlklar olduğunu hissettiği için mi böyle yapıyordu?*”²⁵

Öğrenci topluluğunun en önünde “mağrur bir şekilde” yürüyen Gamsız’la mesire yerine gelen çocuklar, coşkuyla eğlenmeye başlarlar, onlarla birlikte eğlenmekten geri kalmamaya hevesli Gamsız da neşelerine ortak olur. Sevinleri bütün coşkusuyla devam ederken bunu temelden sarsıp alt üst edecek bir gelişmeyle minikler yüz yüze kalırlar. Dünyada sadece çocuklar yaşamadığı için büyüklerin o acımasız dünyasından dört yavrusu gibi o da payına düşeni almış ve sanki zehirlenmiş gibi acı içerisinde kıvrınmaktadır. Yavrularını bu dünyadan alan gizli bir el onun da gitme vaktinin geldiğini haber vermektedir. Bir bayram sevinci içerisinde rengârenk giysileriyle bu eğlenceye katılan miniklerin yüreği, çok sevdikleri dostlarının zehirlendiği korkusunun hüznüyle dolar. Yazar, bu zehirlenme olayından çocukların hissettikleri mutsuzluğu daha iyi

25 Güntekin, *age.*, s.49.

ifade edebilmek için “*mezarlık sükûtu*” tamlamasını kullanır. Böylece hikâyenin başlangıcında onların mutluluğunu anlatmak için kullandığı “*canlı bir çiçek tarlası*” tamlaması arasında etkili bir tezat oluşturduğu da dikkatlerden kaçmaz:

“Çocukların neşesi birdenbire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sükûtu çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu²⁶.”

Çocukların üzümlü çırpınmaları hiçbir fayda etmez, ciddi bir şekilde zehirlenmiş olan öykü kahramanı, kendisine rahat ölebileceği sessiz bir yer aramaktadır. Minik yüreklerin de öğretmenleri sayesinde etrafından uzaklaştırılmasıyla ölüme terk edilen Gamsız, zehrin oluşturduğu acıya dayanamayarak ırmağa doğru koşmak zorunda kalır. Onun böyle delirmişcesine koşturmasından korkarak ırmağa düşen minik bir yavruyu da kurtararak ırmağın içerisinde, son nefesini verip gözden kaybolur. Reşat Nuri, Gamsızın ölümünün okuyucu üzerinde biraz daha etki bırakmasını amaçlamış olmalı ki; acılar içerisinde son nefesini vermek üzereyken bile ona bir iyilik daha yaptıрма imkânını verir ve böylece zaten ona karşı -başına gelenlerden ve çocuklara gösterdiği şefkatli yaklaşımından dolayı- yükselen sevgi ve merhamet duygusunu kat kat artırır. Artık okuyucunun gözünde, sevgiye şefkate muhtaç bir köpek yerine, gururla hatırlanacak bir kahraman vardır.

Gururla hatırlanacak bu kahramanı kim, neden ve hangi sebeplerle zehirlemiştir? Bunun işaretinin, öykü içerisinde açık bir şekilde veya satır aralarına saklanmış bir tarzda görülebilmesi imkânsız gibi durur. Yalnız tarihin her döneminde insanların hayvanlarla olan ilişkileri hep sorunlu olmuştur. Bazen ürünlerine onların ortak olmalarından dolayı bazen de sokaklarının görüntülerini bozmalarından dolayı mücadele içinde olunmuştur hayvanlarla. Özellikler İstanbul’u daha temiz, daha Avrupalı bir görünüme kavuşturabilmek amacıyla tarihimizde köpek kıyımları yapılır. Bunlardan birisi de Osmanlının son döneminde, sokaklarda görüntü kirliliği oluşturdukları düşüncesiyle İstanbul’un bütün köpeklerinin toplanıp sadece kayalardan oluşan, ağacın dahi olmadığı Hayırsız adaya gönderilmesidir. Böylece tarihimizde daha önce benzerine hiç rastlanılmayan 80 bin köpek kıyımı da gerçekleştirilmiş olur. Köpeklerin burada birbirlerini yiyerek yok olması ve İstanbul *kıyılarından bile duyulan fer-*

26 Güntekin, *age.*, s. 51.

yatlarının uğultusu yıllarca yöre halkının hafızalarından silinmez²⁷. Gamsızın da böyle bir düşünceyle belediye tarafından zehirlenmiş olması akla uygun bir ihtimal gibi gözükmetedir.

Her şeyi görüp bilen hâkim bakış açısıyla ele alınan öykü, kurgusuyla Maupassant tarzının genel özelliklerini içerisinde barındırır. Anlatı bu tarza uygun olarak tasvirlerle örölü bir giriş bölümüyle başlar, onu olayların olduğu gelişme bölümü izler. Okuyucu, rengârenk giysileriyle mesire yerine doğru yol alan öğrencilerin mutluluğu ile öyküyü okumayı sürdürürken, şüphesi yoktur, Gamsızla beraber onların oldukça hoş eğlencelerine şahit olacağından. Fakat çoğu zaman bu tarz öykülerde olduğu gibi okuyucu, hiç tahmin etmeyeceği bir sonla yüz yüze kalabilmektedir. Bütün bu mutluluğun ortasına, bir anda Gamsızın zehirlenmesi girer ve bayram eğlencesi olan neşeli günün bütün güzelliklerini alır gider. Arkasından herkes tarafından sevilenin acı ölümü...

Yazar, kahramanını öldürerek öyküsünü sonlandırır ve kendisi açısından eseri tamamlanmıştır ama okuyucunun zihninde hala devam etmektedir anlatı. Böyle hiç kimseye zararı olmadan yaşayan çevresindekiler tarafından da çok sevilen bir hayvanın; önce yavrularını, sonra da kendisini kim neden zehirler ki?! Çocukların masum dünyalarına karşılık büyüklerin dünyalarında acaba hangi hesaplar uğruna böyle acımasızlıklar yapılabilmektedir? Bunlar da okuyucunun zihinlerinde cevaplandırılmayı bekleyen sorular olarak kalır hep.

Sonuç

Cumhuriyet döneminin üretken iki önemli kaleminden incelenen öyküler; toplumun bir dönemine ve zaman dilimine ayna tutarak geçmişleri hakkında oldukça geniş bilgiler sunar. Eğer öykünün kurmaca dünyasının içinden gerçekleri toplama başarılabilirse; “Yenilmez” öyküsüyle temelini, kaynağını Urla’ya dayandıran yazarın, bütün bir Ege coğrafyasını, halkının yaşantısını, toplumsal gelişmeleri, eğlenceleri geniş bir yaklaşımla ele aldığına ve bu sayede o yörelerin bütün gerçekliğini canlı bir üslupla okuyucusunun önüne serdiğine şahit olunur. Ege’nin bir kasabası meydanıyla ve bu meydandaki çınarıyla, anıt çeşmesiyle, bütün heybetiyle meydanı dolduran, meydana bir heyecan at-

27 Philip Mansel, *Constantinople, City of the World’s Desire 1453-1924*, John Muray, London, 1995, S. 354

mosferi yayan yenilmez şampiyonu Tülü ile bir film izler gibi gözler önündedir. O yıllarda bir deve güreşinin halkın üzerindeki etkileri de en açık şekilde anlatılır: Kadın erkek bütün Egeliler için develerinin galip gelmesi, yenilmemesi en büyük mutluluklardan biridir. Erkekler, yörelerinin devesini desteklemek için ilçe ilçe gezerek güreş yapılan alanlarda develerini desteklemekten geri kalmaz iken; kadınlar da evlerinde boş durmayarak yenilmez kahramanları için örgüler işlerler. Güreşe giderken ve güreşten dönerken onu bir gelinlik kız gibi süsleyerek, sevgilerini renklerin gönlü okşayan dili ile ortaya dökerler.

Okuyucu, Tülü ile değişik ilçelerin güreş meydanlarını dolaşırken Cumhuriyetle ülkede gerçekleşen sosyal değişimlere de şahit olur. Artık o yerlerde geniş yollar yapılmakta, bir makineleşme kendisini göstermekte, ulaşım vasıtaları olan hayvanlar, yerlerini motorlu taşıtlara bırakmaktadır. Bu gelişmeyi erkenden görebilen insanlar, taşımada kullandıkları hayvanlarından kurtulup kamyonlar alarak daha iyi kazanma, zengin olma heyecanı içerisine girmekte gecikmezler.

Ele alınan diğer eser “Gamsızın Ölümü”nde de öykü kahramanı bir hayvandır. Burada yazar, Cumalı'nın aksine küçüklerin gözünden bu kahramanı anlatır. O diğer köpeklere hiç benzemeyen duygu yüklü bir köpektir. Özellikle yavrularının zehirlenmesinden sonra bu boşluğu sanki okulun en küçük talebeleri ile doldurmaya çalışır ve bütün zamanını büyüklerden uzak durarak çocuklarla dostça oyunlar oynayarak geçiren -tıpkı Tülü'nün büyüklerin dünyasında nasıl vazgeçilmez bir yeri varsa- küçük çocukların saf, masum dünyalarında sevgiyle dolu bir yere ve değere sahip kahramandır.

Öykü kahramanı olan iki masum hayvanın, çocukların bilemeyeceği, anlayamayacağı sebeplerden dolayı düşmanları vardır. Büyüklerin dünyasında tarih boyunca hiç eksik olmayan bu düşmanlıkları, her iki yazar da öykülerinde kahraman olarak işledikleri hayvanlar üzerinden etkili bir şekilde vererek öykülerini sonlandırır. Necati Cumalı'nın öyküsünde halktan birinin, işine gelmeyen, çıkarlarına uymayan bir olay olduğu zaman ne kadar kötüleşebileceğine; çıkarları uğruna bir hayvanın canına en feci şekilde kıymaktan sakınmayacağına şahit oluruz. Diğer öyküde ise yöneticilerin kendi çıkarları uğruna hangi derecelerde acımasız olabilecekleri; önlerine çıkan engelleri aşmak için cana

---

kıyılacaksa da bundan hiçbir şekilde kaçınmayacakları –masum bir hayvan olsa bile- duygusal bir dille anlatılır. Bu da çocukların saf, temiz dünyalarına dayandırılan bir öyküde ele alınarak, iki dünya arasındaki tezadın çarpıcı bir şekilde ortaya konulması amaçlanır. Böylece okuyucu ister yönetici isterse halktan birisi olsun insan fitratının fazla da değişmediğine çıkarları uğruna gerektiğinde ne kadar kötüleşebileceklerine şahit olur.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Birlik Yayınları, Ankara 1984.
- Andı, M. Fatih, *Güneşe Tutulan Ayna*, Hat yayınları, İstanbul 2010.
- Belge, Murat, *Edebiyat Üstüne Yazılar* YKY, İstanbul 1994.
- Bülbül, Melik, *Seçmeli Kısa Öyküler ve Karşılaştırmalı Öykü Çözümlemeleri*, Çizgi Kitabevi, Konya 2008.
- Cumalı, Necati, *Susuz Yaz*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2017.
- Çeşitli, İsmail, *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçağ, Ankara, 2007.
- Eco, Umberto, *Anlatı Ormanında Altı Gezinti*, çev: Kemal Atakay, Can yayınları, İstanbul 2017.
- Güntekin, Reşat Nuri, *Leyla ile Mecnun*, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1928.
- Hece, *Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, Ankara 2005.
- Hece, *Türk Romanı Özel Sayısı*, Ankara 2010.
- Kaplan, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh yayınları, İstanbul 1984,
- Kolcu, Ali İhsan, *Cumhuriyet Edebiyatı 2*, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum 2017.
- Kolcu, Ali İhsan, *Öykü Sanatı*, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum 2006.
- Lekesiz, Ömer, *Öykü Menzilleri I*, Şule yayınları, İstanbul 2017.
- Mansel, Philip, *Constantinople City of The World's Desire, 1453-1924*”, John Murray, London 1995.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.
- Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı I*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017.
- Tosun, Necip, *Modern Öykü Kuramı*, Hece Yayınları, Ankara 2011.
- Tosun, Necip, *Doğu'nun Hikâye Kuramları*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2017,
- Yeşil, Kamil, *Öykü Dersleri*, Şule Yayınları, İstanbul 2017.
- Yıldırım, Ercan, *Modern Türk'ün Hikâyesi, Türk Modernleşmesi Bağlamında Türk Hikâyesi*, Elips Kitap, Ankara 2011.